

Hieronim Kaczmarek: Stát a církev – Český případ

Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2017,
311 s., ISBN 978-80-7325-437-7.

Publikace P. Hieronima Kaczmarka, Dr, OP z roku 2017 *Stát a církev – Český případ* zajímavým způsobem pojednává o vztahu státu a církve v České republice a zároveň zkoumá vývoj na české politické scéně ve vztahu k církvi a náboženství obecně. Výjimečnost publikace lze spatřovat v tom, že její autor je polským státním příslušníkem, který dlouhodobě působí na území České republiky, což mu umožňuje podávat informovaný výklad, ve kterém může srovnávat své zkušenosti získané v Polsku a České republice.

Kniha obsahuje krom úvodu a závěru celkem pět kapitol, které teoreticky vymezují zkoumanou problematiku, mapují dějinný vývoj na území České republiky, zkoumají aktuální fenomény v konfesním právu a zabývají se důležitou problematikou konkordátní smlouvy mezi Českou republikou a Apoštolským stolcem. Velkou devizou publikace je rovněž to, že autor své závěry podpírá různými statistickými údaji obsaženými v přehledných tabulkách přímo v textu práce. Ocenit lze rovněž skutečnost, že publikace kromě vlastního textu obsahuje i část, kterou autor označuje jako kalendář, obsahující chronologický přehled událostí klíčových pro české konfesní právo, které se staly po pádu komunistického režimu na podzim roku 1989.

V první kapitole autor vymezuje teoretická východiska své práce a zabývá se jednotlivými modely vztahu církve a státu. Speciální pozornost je věnována modelům uplatňovaným ve státech Evropské unie. Popsán je francouzský model odluky, model konfesní známý z Velké Británie či Malty i model autonomie a spolupráce, který je typický pro většinu evropských států. Celá kapitola je doplněna podnětným autorovým schématem, které znázorňuje vztah církve a státu v systému demokratického státu.

Druhá kapitola je věnována historickému vývoji vztahu církve a státu v českých zemích. Starší historie je zmíněna pouze okrajově, podrobně se autor dějinám věnuje až od období pobělohorské rekatolizace, kterému je věnována velká pozornost, stejně jako období josefinismu. Významná část této kapitoly je rovněž zasvěcena

fenoménu národního obrození a jeho vlivu na vztah církve a státu. Autor podrobně analyzuje příčiny sekularizačních procesů z druhé poloviny devatenáctého století a začátku století dvacátého. Opomenuto není ani období první republiky; autor mimo jiné zajímavě popisuje vztah Tomáše Garrigua Masaryka k náboženství a církvi. V poslední části „historické“ kapitoly se autor zabývá smutným obdobím pronásledování církve ze strany zločinného komunistického režimu. Autor v této části výkladu jednak popisuje různé podoby pronásledování a jednak zkoumá postoje katolíků vůči tomuto pronásledování. Na posledních několika stránkách autor analyzuje důsledky, které zanechalo dlouhé období komunistické vlády na vztahu církve a státu a na vnímání církve ve společnosti.

Ve třetí kapitole autor zkoumá a popisuje současné konfesní právo v České republice. V úvodu kapitoly plynule navazuje na závěr kapitoly předchozí a zabývá se politickým a společenským kontextem v porevoluční době ve vztahu ke konfesnímu právu. Ve zbytku kapitoly autor zkoumá předpisy konfesněprávního charakteru a zajímá se o mezinárodní a ústavní garance náboženské svobody a zároveň i o zákonnou úpravu činnosti náboženských společenství, avšak neopomíná ani další aspekty konfesního práva. Zvláštní pozornost je pak věnována otázce financování církvi a s ním spojených diskusí o podobě navrácení církevního majetku.

Zvlášť zajímavá je čtvrtá kapitola zabývající se snahami o uzavření konkordátní smlouvy. Autor v této kapitole nejprve demonstruje význam konkordátních smluv a popisuje historické smlouvy uzavírané za české země s Apoštolským stolcem, jakými byly například konkordáty z let 1221/1222 či 1855. V této kapitole se rovněž nachází pasáž věnovaná pramenům evropského konfesního práva. Za velice poutavý pak osobně považuji výklad o snahách o uzavření konkordátní smlouvy mezi Apoštolským stolcem a Českou republikou v období po sametové revoluci. Autor napínavým způsobem popisuje průběh jednání o konkordátní smlouvě, její obsah a názory odborníků na konfesní právo, politologů, ústavních právníků a dalších skupin. Podrobně je též popsána politická situace před hlasováním o ratifikaci smlouvy v Poslanecké sněmovně.

V poslední kapitole nazvané *Determinanty budoucích vztahů mezi církví a státem* autor zkoumá faktory, které ovlivňují a dle názoru autora i budou ovlivňovat vztah církve a státu. Právě tato kapitola obsahuje největší množství statistických údajů, na jejichž základě se autor snaží předvídat budoucí vývoj v České republice.

Autor rovněž zkoumá přístup největších politických stran ke konfesněprávním otázkám a mapuje vývoj na porevoluční politické scéně. V poslední části poslední kapitoly si pak autor všímá změn v církvi v posledním čtvrtstoletí.

Závěrem je nutno konstatovat, že publikace *Stát a církev – Český případ* představuje zajímavou studii o recentním vývoji vztahu církve a státu v České republice. Autor díky svému „náhledu zvenčí“ objevuje nové souvislosti, což publikaci dodává další rozměr. Publikaci Hieronima Kaczmarka lze doporučit všem zájemcům o danou problematiku, kteří mají touhu získat nové podněty a poznatky.

Jan Beránek